זיתי נקוף. כתב הר"ב ממתנות עניים הם. מסייס הר"ם כלתנן במסכת חלה פ"ג (משנה ט) ומ"ש הר"ב לפי שמין רגילין לעשות שמן מזיתי נקוף. מסייס הרמב"ם לפי שמי מפשר לדרוך או לטחון דבר מועט ע"כ. ובירושלמי תני ר' יהושה וכו'. מקום שנהגו להיות מוסקים זיתי נקוף והוא עני נאמן לומר שמן זה של זיתי נקוף הוא: **ד נאמנין על הירק.** פירש הר"ב לומר על מעשר עני הוא. דירק חייב במעשרות [מדרבנן] מסייס הר"ם כלתנן [בפ"ק] למעשרות. ובפ"ק דפאה משנה ד' מסיק הר"ם הטעם לחלק למה חייבו חכמים ירק במעשר ולא בפאה להוחיל ואין מכניסו לקיום יש ריות מועט לעניים ואם ישמרו על הפאה יפסידו במקום שאר מלקט ולהביא מתנות אחרות: **מלפסו.** פירש הר"ב קדרה ופרור ובסוף פרק י' דכלים מפרש מחבת גדולה: **ה אין פוחתין לעניים.** פירשו הר"ב והר"ם כשמחלקין מעשר עני. והדין עמהם למילו בלקט שכחה ופאה הדין לבוז כלתנן ריש פרק ד'. ועי' ועניי פאות משיעור זה לכתיב (דברים כ"ו) ואכלו בשעריך שבעו ד' בד"ו לפסו.

שֶׁל זֵיתֵי נְקוּף״ח הוּא״ט: ד נֶאֱמָנִים עַל הַיָּרָק חַי, וְאֵין נֶאֱמָנִים עַל הַמְּבֻשָּׁל, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה לוֹ דָּבָר מוּעָט, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בַּעַל הַבַּיִת לְהָיוֹת °מוֹצִיא מִלְפָסוֹ״כ: ה אֵין פּוֹחֲתִין לָעֲנִיִּים

ציונים
ד **נאמנין.** סס. ה **אין פוחתין.** סס פ"ו מהל' מת"ע ה"ח. עירו' כנ: :

שינויי נוסחאות
ד **היה לו** נד"ם ל"ג מלת לו. ה **לעניים** בעירובין סס לעני.

תום' רעק"א
ד [אות פג] **מוציא מלפסו.** וסיים הרמב"ם בחבורו ומתוך שיכול לומר בעה"ב נתנו לי יכול לומר אני בשלתיו ממתנותי עכ"ל ותמיה לי הא בלא"ה נאמן לומר אני בשלתי וכמ"ש הר"ש והרע"ב ודוחק לומר דהרמב"ם חולק עליהם. ולא מצאתי מי שהעיר בזה וצ"ע.

פירוש המשניות להרמב"ם

נאמן כשיאמר זה השמן הוא מעשר עני. **וזיתי נקוף.** הם הזיתים הנמלטים (שנשרו מן האילנות) [שנשארו באילנות] וחובטין אותן העניים והן זכותם וניקוף הוא ממלת כנוקף זית (ישעיה טז) ולא יהיה נאמן באמרו זה השמן מן הזיתים ההם וטעמו היותו נאמן על הלקט ועל הפאה כשיאמר זה הקמח מזרע לקט ופאה טחנתי אותו ולא יהיה נאמן באמרו זה השמן מזיתי הניקוף דרכתי אותו לפי (שאי) [שאפשר שיטחן דבר מועט אי] אפשר לדרוך (או לטחון) דבר מועט. ד **מלפסו.** מין ממיני כלי הבישול נקרא לפס והיו מבשלין בו הירקות.

תוספות אנשי שם
שמין נאמנין על הפת לומר מתנות עניים הוא. הכי לגס מ"ע בכלל שגס הוא ממתנות עניים (ש"ל). ד תוי"ט ד"ה **נאמנין כו' יפסידו במק"א כו'** ומ"ש העניים לא ילקטוה כשיהיה להם ללקוט מתנות אחרות. וי"ל דלא ילך הירק לאבוד ולא לזו מז"ל נכך (רמ"ז). במשנה **מלפסו.** ע' במור"ע וע' בצועז אות ד'. ולכאורה לפי מ"ש בס' מ"ם בשם הרי"ף שהטעם שבדבר מועט רגיל הבעה"ב להפריש מבושל משום שמין רואי לעני לטפל בו ובנשלו בשביל שהוא מעט. לפ"ז אפשר לומר שמין להמין להעני כשאומר שהוא בשל המועט ורק בשביל מגו מאמינים לו ולא הוה מגו במקום עדים דמ"מ אפשר להיות שיקרה שהעני יבשל גם מעט. תוי"ט ד"ה **מלפסו כו' מחבת.** הכא אין לפרש כן משום דבדבר מועט מייירינן (הו"ע).

מלאכת שלמה

ד **אא"כ היה לו דבר מועט.** פי' התכס ס"ל יהוסף מתכמי ז"ל כי כשבעה"ב ליקט ירק לגרכו אינו מוציא ממנו מ"ע כך כשהוא אי. כי אינו רואי לעני שמין העני רוצה ליטפל בו ובנשלו בעבור שהוא מעט. וע"כ הבעה"ב מבשלו תחלה ואח"כ נותנו לעני כך מבושל אבל אם יש לעני ירק מבושל הרבה והוא חושב שמ"ע הוא שנתנו לו כך מבושל אינו נאמן כי אין בעה"ב רגיל לבשלו תחלה כשהוא הרבה ע"כ: **שכן דרך בעה"ב להיות מוציא מלפסו.** כתב הרמב"ם ז"ל וממוך שיכול לומר בעל הבית נתנו לי יכול לומר נמי בשלתיו ממתנותי ע"כ. ה **אין פוחתין לעניים בגורן כו'.** פי' הרב"ם ז"ל (בפאה לקמן)*) אין פוחתין לעני בגורן בשנת מעשר עני אם יש לו בעה"ב בגורן מ"ע לחלק הרבה ובאו עניים הרבה לגורן והוא מחלקן אל יפחתו לכ"א משיעורא דקמני הכא ע"כ. ובצירוגין דף כ"ט מייתי לה וקאי רב חסא עלה וכן לעירוב פי' לעירובי תחומין דבעינן מזון שני סעודות ותחני לוג יין קאי למעשרין בו וה"ה לכולהו דמשמע התם וע"ש בתוס' ובהג"ה.

*) ב' תיבות אלו אין להם מקום כאן ואולי בטעות נשתמטו ממקומם בראש מ"ז:

יכין תפארת ישראל בועז

יח. שהלא העני מהלקט שכחה ופאה: **יט.** למדהן מועטים ג"כ לעשות מהן שמן ואינו נאמן במגו כלעיל: **כ.** מהלפסו כשמכח לעשר מקולס(ד) דירק חייב במעשר מד"ס. ולא בפאה. להיות מועט לעני. ולא ילפה להתמין עליה. להפסיד עי"ז מתנות אחרות. (ד)וכ' עלה רבי הגאון מוה' עקיבא שליטא"ג [בפאה פ"ג] וז"ל וסייס הרמב"ס בתמוהו. וממוך שיכול לומר כו' ולא מצאתי מי שהעיר ע"ז. עכלה"ט. **אמרה נקי.** קטין תריך שקפ. הילופלמי כתב כר"ם ור"ב. דנאמן מהולהו. וגם הר"מ בפי' המשנה כ' כן ונאמת לא זכיתי להבין מנ"ל לרבינו דמ"ש הרמב"ס בתמוהו מתוך שיכול לומר וכו' קאי רק תירק מבושל. ומטעם מגו. לפע"ד אבל המוציא מ"ש לעשות מהן שמן ואינו נאמן במגו כלעיל. וכ"כ ממה דסייס הרמב"ס מממתנות עניים. ס"מ דמהולהו לעיל קאי. דלמר הול"ל מתוך שיכול לומר מבושל ניתן לי. יכול לומר מי נשלתיו. וכ"כ הרמב"ס מממתנות עניים. ס"מ דמהולהו לעיל קאי. דלמר

משנה ראשונה

דפסחים דף ע' דסיינו נמי כמו מנהג שרגילין כך. **שלֿ זיתי נקוף הוא.** מ"מ דשל זיתי שכחה ופאה הוא נאמנים. והיינו דנקט שמן ולא נקט נמי יין דבענבים ליכא ניקוף וכבל ענין נאמנים לפילו לומר של שכחה ופאה או של עולות. ומיהו בירושלמי מוכח דעולות דינם כזיתי ניקוף. וע"ל הא דלא נקט מתני' דיין שמין נאמנים משל עולות ללא פסיקא דהכי דבסתם עולות אין נאמנים שהוא מועט. אבל משכחת כרם שכולו עולות כלעיל פ"ו כיון שאינו דבר מועט נאמנים. אבל זיתי ניקוף פסיקא ליה דלעולם מועט הוא. ד **שכן דרך בעה"ב להיות מוציא מלפסו.** פי' הר"ב כשכחה מלעשרו. דרכו לעשר מן הקדרה וכ"כ הר"ם. וקשה ל"כ בכל תבשיל נמי דרכו כן אם שכח ולעיל קתני בחורו ובגריסין אין נאמנים על המבושל. ועוד מי קתני אם שכח. ויש לפרש דבירק לעולם דרכו כן משום דאי מתרמי ליה עני המחזר על הפתח נותן לו מעשר מן הקדרה ואינו נותן לו המתוקן דחייש לפסידא ונהגו כך בירק אבל נותנין לעניים ירק שאינו מתוקן כ"כ כשאר תבשיל. ה **אין פוחתין לעניים בגורן.** תני קאי אזיתי במעשר עני. תד בפ' רואה מקלה שלש שניה מונין לח כל מעשר וגו' והשתא כשעריך וכא הלוי והגר וגו' ואכלו בשעריך ושבעו. וחד בפ' כי תבא כי תכלה לעשר וגו' ושתא ללוי והגר וגו' ואכלו בשעריך ושבעו. ובספרי דמי להו מהדדי הכא כתיב

ומצעו תן לו כדי שצעו: **דבלה**. תמיס יבשים לחמר שנדרסים בעגול קרויין דבלה ואוב אין נמכרים במדה אלא במשקל להכי תני מנה דבלה ומנה הוא משקל מאה דינרים והדינר משקל שבה מעיס ומשקל המעה שבה עשר גרגרי שעורה: **פרם**. תלי מנה. וכל המדות האמורות במתניתין הלכה כתנא קמא והלכה כאחד שמוא. ולא נאמרו דבריס הללו אלא למחלק מעשר עני בגורן אבל המחלק מעשר עני בתוך ביתו מחלק כפי

בַּגֹּרֶןכא **מֵחֲצִי קַב חִטִּים וְקַב שְׂעוֹרִים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, חֲצִי קַב. קַב וַחֲצִי בְּסָמִין, וְקַב גְּרוֹגָרוֹת**כב**, אוֹ מָנֶה דְּבֵלָה**כג**. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, פְּרָס**כד**. חֲצִי לוֹג יַיִן**כה**. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, רְבִיעִית**כו**. רְבִיעִית שֶׁמֶן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר שְׁמִינִית**כז**. וּשְׁאָר כָּל הַפֵּרוֹת, אָמַר אַבָּא שָׁאוּל, כְּדֵי שֶׁיְּמַכְּרֵם וְיִקַּח בָּהֶם מָזוֹן שְׁתֵּי סְעֻדּוֹת**כח**:

פ"ה מצנה ז' מצל נמ"ע כתיב (דברים כו) ונתת לגר וגו': בגורן. וכתב הר"ב אצל המחלק בניתו מחלק כפי רלוגו כו'. מסיים הרמב"ם בפ"ו ממ"ע שאינו מצווה ליתן כדי שצעו מלא נשדה שהרי אינו מועל שם ליקח. [ועיין מה שכתבתי מצנה ג' פרק י"ל דמדרים]: **קב**. כתב הרמב"ם מודיעך בכאן בדרך המדידה שיעור כל מדה מהם ושמור אותו תמיד בכל המצנה. ובמתלה נאמר כי במדה שים בחלה מרבע מצבוע מרבע מצבוע על מרבע מצבוע ורומה שי מצבועות ומצבוע עשיריות מצבוע. ויהיה זה המצבע שמיעורו בו מצבועות היל. הגולל. וזה המדה אשר ים בחללה זה השיעור שזכרנו אחר שיהיה מרובע או משולש או זולתה מן התבניות הוא נקרא לוג והרובע ממנו הוא נקרא רביעית וחצי הרבע נקרא שמינית ויש בקב ד' לוגין. וירצה לומר בענין **מנה**. משקל מאה דינרים והדינר ששה דרכמונים או זוזים מזוזי זמנם ומשקל הזוז מהם ט"ז גרגרי שעורים. **ופרס**. הוא חצי הדבר וענינו בכאן חצי מנה והוא חמשים דינר ואמנם נסדרו אלו המדות מפני שאמר הכתוב (דברים כו) ואכלו בשעריך ושבעו ובאה הקבלה (ספרי פרשת כי תבוא) תן (להם כדי שבעם) [לו כדי שבעו] וזה לא ינתן לעניים אלא ממעשר עני שהוא לעניים וכשיעבור העני על הגורן ויהיה לבעל הגורן מעשר עני לא יתן לו פחות מזה השיעור מאיזה מין שיתן לו ואם ירצה לתת לו יותר יתן ואם יש אצלו מעשר עני בביתו אין עליו חובה לתת לעני שיעור קצוב אבל יתן לכל מי שירצה מן העניים רב או מעט ואין הלכה כר"מ ולא כר"ע והלכה כאבא שאול.

תוספות אנשי שם

ה **או מנה כו'**. ג"ה ג"ע למה נקטו בדבלה מלמ לו יומר מכלל סני דמתני' דכולהו לו לו ניתנו ולולי סירכא לישנא דמתני' דכתובות פ"ה מ"מ נקט. לו לולי ר"ע לגרוגרות נמי פליג ופרס פי' מחלה ור"ל מחלה מצ' מצעורים היינו של גרוגרות ושל דבלה ולכן שנה בדברי הס"ק מלמ לו כלי לחבר גרוגרות עם דבלה ולמסעינן דבמרווייהו פליג ר"ע. ומ"כ מלמי בהגהת הרש"ם בס"ם החדשים שמפ' ג"כ דר"ע פליג לף בגרוגרות ע"ש. בר"ב ד"ה **פרם כו' בגורן כו'**. ג"ה ז"ל הספרי כתוב ג' לומר והנמתו בשערין וכתוב ג' לומר ונתת הא כילד עד הפסק מחלקו **בניתו** (פי' מפני שעד הפסק זמן גשמים הוא ופסד בגרן וחסו מ"ע המחלק בתוך ביתו שים בו טוה"ל לבעלים דכתיב ביה נתינה) מכלן ומילך מניתו בתוך (דימות הקיץ הס ומניתו בגורן ועניים מוטלין לתוכה ולין בה טוה"ל לבעלים דכתיב ביה נתינה) ועפ"ז תמה במל"מ פ"ו ה"ח דהא קרא דומתו בעינן למיתי כתיב בלשון ציווי דכתיב ביה נתינה כמ"ע המחלק בניתו ול"ל דסניתו תריפ מפסקא קרא. וי"ל דקרא ונתת מיירי במ"ע המחלק בניתו וסיפא דקרא ושבעו מיירי במ"ע המחלק בגורן ע"ש. תוי"ט ד"ה **בגורן כו' אינו מוצא כו'**. ג"ה לא זכיתי להבין להא קמני ובשאר כל הפירות כדי שיאכלם ויקח בהם מלמ דבמקום שיכול ליקח ולמכור מייירינן ומ"מ צריך ליתן כשיעור ולכאורה היה ל"ל דטעמא דדוקא במ"ע המחלק בגורן שע"ל בו טוה"ל וצריך לתנו בע"כ לכל עני השוחל בזה קאמרינן לפיז פומתן כו' דפשיטא שאינו מחוייב ליתן לעני לשון השוחל כל המ"ע אי"ל רק שלא יפחות לו משיעור המוכר במשנה. אבל במ"ע המחלק בניתו ד"ל בו טוה"ל אינו מחוייב ליתן דוקא כשיעור כיון שהרשות בידו שלא ליתן לעני זה כלל. ול"ע. במשנה **ושאר כל הפירות כו'**. ניחוש"ל מני רובע מוכן עוכלין מצלין ליטרא ירק ג' קצין מרובין עשרה מגושים תמצה מפרקקים שני רמונים ומתרוג ל'. ר"ש וכ"פ הר"ש בתבורו.

פירוש המשניות להרמב"ם

ה **כוסמין**. חטה מדברית והוא מחמשת המינין שנופל עליה שם תבואה. **וגרוגרות** התאנים היבשים. **ודבילה**. התאנים הנדבקים זה על זה עד שנעשים כגוף אחד ואלו המדות הנזכרות בכאן לא באנו להודיעך משקל כל מדה מהם לפי שישתנו משקל הדברים המדודים כפי השתנות עצם הדבר המדוד בין דקות לגסות כי אין משקל מדה מדבש כמשקל המדה ההיא בעצמה מן החלב אבל הודיעך בכאן בדרך המדידה שיעור כל מדה מהם ושמור אותו תמיד בכל המשנה ומתחלה נאמר כי במדה שיש בחלל ארבע אצבעות על ארבע אצבעות ורומה שני אצבעות ושבעה עשיריות מאצבע ויהיה זה האצבע ששיערו בו מאצבעות היד הגודל וזה המדה אשר יש בחללה זה השיעור שזכרנו אחר שיהיה מרובע או עגול או משולש או זולתה מן התבניות הוא נקרא לוג והרבע ממנו הוא נקרא רביעית ומנו הוא נקרא שמינית. עיין בפירוש הר"ב מנחות פ' פרק ד' דכלים ומ"ש שם בס"ד].

מלאכת שלמה

וקב שעורים. כתב הר"ם שירלי"ו ז"ל נראה בעיני להאי מנא מייירי בחלום לתפרס בכתובות בפ' מע"פ לא כפל לה שעורים אלא ר' ישמעאל סהיה סמוך לחלום והיו השעורים רעות ובעו כפלייס ור"מ דפליג עליה דדי בחאי קב שעורים כשיעורא דחטים היינו בשעורים דשאר מרלות ולא פליגי ע"כ. **או מנה דבלה**. פירושו בכאן משקל מנה אצל במקומות אחרות כגון ולשלמה מנה לשון מנין והוא מאה זוז והכל אחד כי לא נקרא המשקל מנה אלא מפני מספר הידוע שבו והמנה הוא שמים שקלים והשקל עשרים גרה [כלכתיב] עשרים שקלים עשריס וחמשה שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם מלד"ק ז"ל בשרש מנה. **שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות**. גרסי' הכא ומאן דגריס הכא בהאי בבא שלש סעודות טעות גדול הוא בידו שכן כתב ג"כ רש"י ז"ל שם בפ' בכל מערבין ז"ל וכן לעיבוד דחלק עני בגורן נמי מזון שתי סעודות ע"כ. וכבר נפסקה הלכה למזון שתי סעודות של עיבוד הן י"ח גרוגרות שהן שמה בילים כדעת ר' יוחנן בן נרוקא בעירובין פ' כילד משתתפין ונראה להכי משערינן ג"כ שתי

י כ י ן תפארת ישראל ב ו ע ז

ותלך הפאה ע"ז לשיבוד: **כא**. כשמחלק מעשר עני בגורן שאין מלוי שם מאכל יתן לכל עני כדי שביעה. כמפורש במשנה. משא"כ לקט שכחה פאה. הדין נבוז (כרפ"ד) וכ"כ בנותן בניתו יתן כמה שירלה [**אב"י** דדוקא שמה שמודיע ליתן לעני כדי שבעו שאינו מועל שם ליקח]: **כב**. תמיס יבשים לחמר שנדרכו בעיגול נקרא דבילה [וסי' ת.ג.ד. תמיס גרוגרות דבילה] ונמכר במשקל. ומנה הוא משקל ק' דינר. ודינר ו' מעין. ומשקל המעה ט"ז גרעיני שעורה נמצע שדינר הוא משקל קווינטו ומנה הוא כ"ה לאחד [וע' מ"ש בפ"ד שבועות פ"ו סי' ג']: **כד**. תלי מנה: **כה**. חיפה הוא ג' קמין. קאה ו' קבין. קב ד' לוגין. לוג ו' בציס [סי' ג.ו.ד.ן]: **כו**. רביעית הלוג: **כז**. שמינית הלוג: **כח**. ודוקא בגורן אבל במחלק בניתו כמה שירלה. שהרי בעיר יש הרבה שנותנין לו. וכל הני שיעורים דמתני' בידי כדפי'. והתוי"ט דמייתי קרא ונתת לגר דמשמע שים תלוקה במשמע עני. אינו מיושב דההוא דמשמע שבניתו והכא הא בגורן מיירי אלא והנתת משמע נמי מלוקה. **מחצי קב חטים**. פי' הר"ב בכתיב ובכלו בשעריך ושבעו תן לו כדי שבעו ע"כ ומשה להאי קרא נקרא דומתת כתיב למיירי במחלק בניתו והתם ג"ל ליתן כשיעור דכתיב הר"ב ול"ל לגמויי קרא דבגורן ובכלו ושבעו. ולכאורה הר"ב כן לשון הר"ם בשם הירושלמי וגם הרמב"ם נקיט מקרא דובכלו בשעריך. וגראה דבכוונה נקטו להך קרא דהא כולהו שיעורי דנקטא מתני' הם שיעור לשאר קעודות כלאמר אצל שאול וכ"כ הר"ב בהדיא פ"ד דכלים מ"ב. וכיון דקרא לא אמר אלא ושבעו כדי שבעו לקעודה אחת משמע ומנ"ל שאר קעודות. אלא משום דבניתו נמי כתיב ובכלו בשעריך ושבעו ושם אינו עניו לניתו אלא שיעור מנהו עניו לגורן ובכלו כתיב בגורן תרי זימני

ו **מדה זו אמורה בכהנים לוים וישראלים.** פירש הר"ב וכן הרמב"ם כל אחד שמחלק מעשר עני בגורן. ולא מחפרש לי למאי מינטריך. דכי תמי גופא תנן בריש ערכין ומנדרים להו °והר"ם מפרש מדה זו שמחלקו בין בכהנים עניים בין בלוים עניים בין בישראלים עניים ע"כ. והשתא מיכא למימר דמינטריך כהנים ולוים דלמקח דעתך ממינח דכיון שים להם תרומות ומעשרות לא נתחייב לתת להם ממעשר עני כדי שיוכלו קמ"ל. ומידי תנח נמי ישראלים. [ועוד שהיה נריך לשנות לף בכהנים וכו']: **היה מציל וכו'.** ר"ל בגורן. ומ"ש רלוקו ולא נתנו בו מכמים שיעור: **ו מדה זו.** למין פומחין לעני מחורה בכהנים לויים ויבראלים כל אחד מהם שמחלק מעשר עני בגורן לא יפחות מזה השיעור: **היה מציל.** שמין רוצה לחלק לעניים שבאו כל מעשר עני שבידו ורוצה להניל ממנו לקרוביו העניים: **נוטל** מחצה. ומניע לנורך קרוביו: **ונותן מחצה.** לעניים שבאו, ואם לאחר שנטל מחצה ומניע לנורך קרוביו היה לו לבר מועט כלומר שלא נשאר לו כדי מזונות לכל אחד מן העניים שבאו כשיעור הקצוב לעיל בתתי נותן לפניהם מה שנשאר בידו והן מחלקים

ו מַדָּה זוכ **אֲמוּרָה בַּכֹּהֲנִים** לקרוביו העניים: **נוטל** **וּבַלְוִיִּם**ל **וּבְיִשְׂרְאֵלִים.** **הָיָה** **מַצִּיל**לא, **נוֹטֵל** **מֶחֱצָה**לב **וְנוֹתֵן**

ציונים

ו היה מציל. מיי' שם הי"ל.

שינויי נוסחאות

ו נוטל מחצה ונותן מחצה ירושלמי נותן מחצה ונוטל מחצה וכ"ה בד"ס:

חידושי מהרי"ח

פ"ח ו [תוי"ט ד"ה] **היה מציל כו' ר"ל בגורן כו'. נראה שהוא ט"ס ובהדיא כו'.** אבל איך לא שת הרב תוי"ט לבו שבפירוש כתב הרמב"ם כמו הר"ב שלא נשאר לתת לכל אחד כשיעור הקצוב ובחיבורו כתב שם בפי' בפ"ו הי"א היה לו מעשר בגורן כו' יש לו להפריש מחצה כו' והחצי מחלק לכל עני שיעבור כשיעור שאמרנו עכ"ל לכן נ"ל ברור שבפי' היה נראה לו שזה הבבא היה לו דבר מועט קאי למעלה כמו שפי' כאן הר"ב. וכמו שפי' הוא בפירושו והיה קשה להרמב"ם הלא בגורן צריך דוקא ליתן כדי שביעה כנ"ל לכן פי' שזה קאי בביתו. אבל שם בחיבורו הי' נראה לו שזה הבבא היה לו דבר מועט הוא ענין בפ"ע ולא קאי למעלה. והראיה שסידר זה הרמב"ם בחיבורו בפ"ג ה"ט ע"ש. נמצא שפיר פסק הרמב"ם היה מציל נוטל מחצה ונותן מחצה ובלבד שישאר לכל אחד כשיעור והיינו ע"כ בגורן דאילו בבית יכול ליתן לכל אחד אפילו כזית כו' כמו שפסק שם הרמב"ם וע"ש בכ"מ שכתב שהרמב"ם פסק כר' יונה ופלוגתא הוא בירושלמי ר' יונה עם חזקיה ומביאו הר"ש ע"ש והיה צריך לבאר את הירו' ע"פ פסק הרמב"ם רק קצרה הירושה כן נראה ברור.

תום' רעק"א

ו [אות פד] תוי"ט ד"ה **מדה זו. והר"ש מפרש.** להרא"ש דמפרש בכהנים לתרומה ובלוים למעשר. היינו כשיש לו הרבה תרומה או מעשר חלק שיגיע לכל אחד כשיעור הזה. ועיין במל"מ שנתכוין בזה בתחילת דבורו לפרש כן ואח"כ דחה זה דאיתא בהדיא בתוספתא. אין פוחתין לעני מחצי קב חטים וכו' והשאר מתנות כהונה ולויה נותן כ"ש ואינו חורש עיי"ש.

תוספות אנשי שם

ו בר"ב ד"ה **נוטל מחצה כו' שלא נשאר לו כו'.** מ"ה לפי זה לשון דמ"ט יוכל להניל כשלא יפחר לו כשיעור הם בגורן מ"ל טוה"ע ועי' בדרב"ז בשמורו להר"מ שכתב דמ"ש הפמ הר"מ בשמורו כפי' הרמ"ם

פירוש המשניות להרמב"ם

ו ירצה לומר שדבר זה (ה)מחוייב **לכהנים ולוים ולישראלים** כל מי שיש לו מעשר עני חובה עליו לתת השיעורים ההם הנזכרים לכל עני ואם ירצה להקל מן המעשר שיש עליו אצלו (בביתו) (צ"ל בגורן ת"ט) לתת אותו לקרוביו ולמיודעיו יש לו לקחת חצי מה שיש אתו ממעשר עני ויתנהו לקרוביו העניים ויתן החצי לעניים העוברים עליו. וזה ענין מה שאמר **היה מציל נוטל מחצה ונותן מחצה.** ואם יעברו עליו עניים רבים והיה אצלו מעשר עני מה שיספיק לתת לכל אחד מהם השיעור הקצוב (יש לו לקחת) [ואם יקח] חצי מה שיש אצלו אע"פ שיהיה הנשאר פחות ממה שיקח כל אחד מהם מהשיעור [שיש] הקצוב ויש לו לקחת החצי ויעזוב החצי ביניהם ויחלקו אותו בשוה ואע"פ שיפול לכל אחד מהם פחות מן

מלאכת שלמה

סעודות דעני וכן פי' כבר כ"ע ז"ל לקמן סי' ז' והוא פי' הר"ם ז"ל. ו **מדה זו וכו'.** פי' בכהנים לתת להם תרומה לוים לתת להם מעש"ר הרמ"ם ז"ל וכן פי' הר"ם שירלי"ו ז"ל ג"כ. ועמ"ש. **נוטל מחצה ונותן מחצה.** פלינ מלבא יוסי בן דוסתאי דתוספתא

היינו מדלריך שיתן לו כדי שביעה. וכדלייך בירושלמי דכתיב ואכלו בשעריך ושבעו תן להם כדי שביעה. ו"ל דהיינו כדי שביעה ליום א'. והיינו ג' סעודות. כדמוכח בעירובין [דכ"ט ע"ב] דלמר לכל שעורי דמשנתנו וכן לעירוב. והרי בעירוב בעינן כדי שיעור ג' סעודות(ה): **כט.** למין פומחין מציעורים הנ"ל: **ל.** קמ"ל לף שים להן תרומה ומעשר. לפ"ה אין פומחין לו מעשר עני מציעור הנ"ל: **לא.** שרוצה לעכב קנת ממעשר עני שנותן. לקרוביו העניים שמינן כאן: **לב.** ומניעו לקרוביו.

משמ"כ הכא שבעה"ג מחלק להעניים בגורן וכ"כ לקמן במ"ד בעני העובר ממקום למקום גם האמה בתה שם לתבוע חלקה. גם אין לתמוה על חילופי השיעורים במשנתינו בתין ע' יותר מבתכירו. ומה חילוק בבתן המלחה (**אב"י** בלומר מחמר להוח כדי שביעה) בין תין למין. די"ל דיש חילוק בין מינים הללו דיש מהן שהן עתין לסעודת היום כתבין ושעורין וכוסמין. ויש מהן ללפת בהן הפת. כלבילה ויין ושמן. ויש שהן בתין רק לקנות של ג' סעודות בגרוגרות. והרי בדברים שהן ללפת משערינן כדי ללפת ג' סעודות (בעירובין כ"ט ב'). ודברים שהן לקנות משערים לב' שיעורי קינות. וכלתמרינן התם תמרוג ע'. תגוז ע'. ולהכי הוליעתנו משמתנו בכל תין ומין השיעור הרתוי ממנו לפי מה שהוא. תם להסעודה עלמה. תו ללפת תו לקנות. **ואילה"ק** דעכ"פ מיטין ושעורין וכוסמין שהן כולן מין מצוקה. ונלריכים לסעודה עלמה. היך יהיה די בחטים בחלי קב לב' סעודות. ובשעורין יהיה לריך קב לב' סעודות. ובכוסמין קב וחלי. **וא"ל** משום דשעורין לף חזי לחלם (בפסחים ד"ג ב). לכן משערינן כדי להחליפו בעד ג' סעודות של חטין. והרי שעורין הן תמיד בשויי החלי

משנה ראשונה

ושבעו והיינו לשתי סעודות. **ו מדה זו אמורה בכהנים ובלוים.** פי' הכ"ג כל אחד תהן שתחלק לף יפחות וכ"כ הרמב"ם וזה ל"ע דתתי קמ"ל. והר"ם תפרש לה בעניים בין שהם כהנים תו לוים וגם זה קשה תתי קמ"ל ות"ם תוי"ט קד"ת משום שים להם תרומה מעשר מותר לפחות להם ודבר תמוה הוא להתורה תמרה כדי שבעו ותתי ס"ד דיקוש ויקל תקבוע לנפשין ועוד דגבי פאה לתנן תין פומחין לו מעשר עני ס"ד ס"ל נמי למיתני. והרמ"ם פי' בכהנים ולוים לענין תרומה ומעשר לריך ג"כ ליתן כשיעור זה. וזה קשה דהכא כתיב ושבעו. תבל התם תנ"ל וגם הרב תשה להלך הקשה כן והניח נמי תוספתא דהניח בהדיא דתתנות כהונה ולויה ניתן כל שהו ואינו תושש. ועשתה לא נתגלה פירוש תשנה זו. ו"ל דהשתיקו כפי' הרמב"ם והכ"ג דלתנתן קתי אין שהוא כהן תו לוי וכ"ת תתי קמ"ל י"ל טוענה קמ"ל דבכל תתנות עניים לקט שכחה ופאה ועוללות לף תניטו בקרא תלא שיתנו לגבר ויתום ואלמנה ולא הוזכר בתחד תסם ליתנה ללוי רק במעשר עני כתיב בפ' ראה וכתיב הלוי והגר וגו' וכן בפ' כי תבוא ונתת ללוי ולגר וגו'. ומשמע פשטי' דקרא שתעשר עני של לוי הוא בשנה זו כמו מעשר לראשון והלוי והעני שוין בה לגה לזה נותנו ולגה לזה נותנו. וממילא כיון שהוא מתנה ללוים תו לף שייך כלל מיוחא גבי לוים ליתן מעשר עני שלהם לאחרים כמו ממעשר דקמ"ל תין מוציאין שלהם מידם תלא תפריטין ונוטלין לעצמן